

6-2025 Kunnskapsdeling for reduksjon av klimagassutslippet fra VA-sektoren

Forslagsstiller

Drammen Kommune, med støtte fra Bærum Kommune, Karmøy Kommune, Molde Kommune, Trondheim Kommune, Skaun Kommune, Stavanger Kommune, Asker Kommune, Hias IKS, IVAR IKS, VEAS, Glitrevannverket IKS, Bergen Kommune og Melhus Kommune.

Navn på forslagsstiller: Drammen Kommune, på vegne av klimanettverket.

Prosjektomfang og målsetning.

Prosjektets mål er å styrke, og samtidig forenkle VA-virksomhetens arbeid med klimagassreduksjon.

Informasjonsbehovet i et fagfelt som endres svært raskt er stort, og mange kommuner og IKS bruker mye tid, penger og ressurser på å etablere ny kunnskap om hvordan de kan redusere sitt klimafotavtrykk i en rekke sammenhenger. Denne kunnskapen er gjerne allerede utarbeidet andre steder, eller den kunne vært til stor hjelp og nytte for andre kommuner og IKS med mange lignende utfordringer og behov.

Dette prosjektet skal bidra til å dekke informasjonsbehovet i bransjen gjennom å etablere en infrastruktur for innsamling og deling av informasjon mellom VA-virksomhetene. Eksisterende kunnskap og erfaringer skal kunne tilgjengeliggjøres gjennom ressurser og/eller verktøy på Norsk Vanns hjemmeside, og det skal etableres opplæringsmateriell og veiledninger for bruk av disse ressursene. Det skal være enkelt for brukere å finne frem i og å forstå informasjonen.

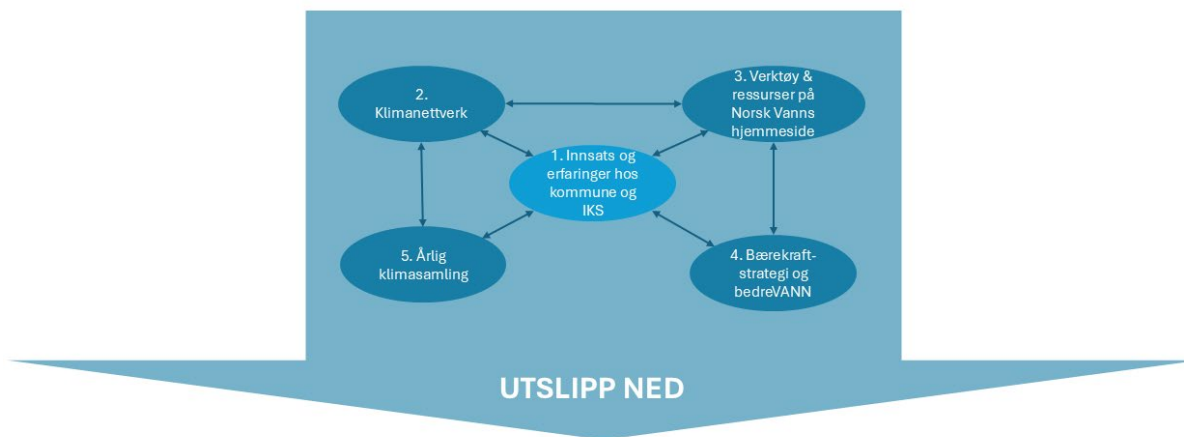
Dette prosjektet omfatter selve utvikling av infrastruktur, som skal benyttes videre etter prosjektet er ferdig. Det er ikke et mål å samle all tilgjengelig informasjon i bransjen, men å få kunnskap om hvilken informasjon VA-virksomhetene sitter på i dag og hvor informasjonsbehovet er størst. Basert på denne informasjonen skal prosjektet identifisere noen få utvalgte fokusområder der informasjon samles inn, vurderes og tilgjengeliggjøres, og det bygges opp tilhørende opplæringsmateriell etter behov.

Prosjektet skal ikke etablere ny kunnskap, men arbeidet som gjøres i de innledende fasene kan bidra til å identifisere eventuelt nye prosjektbehov.

Bakgrunn

Norske kommuner og IKSer jobber aktivt for å utarbeide kunnskap, erfaring og informasjon for å kunne ta godt informerte og kunnskapsbaserte valg for å senke klimagassutslippene. Det vil være svært nyttig å samle denne informasjonen og å gjøre den enkelt tilgjengelig for alle anleggseiere. Særlig viktig er det å tilgjengeliggjøre informasjonen til kommuner/IKS som ikke har de samme ressursene til å utarbeide ny kunnskap selv. De nye reglene om 30% vektning av klima- og miljøhensyn fra januar i år har resultert i et behov for å stille målbare, ambisiøse krav i kontraktene. Flere kommuner og IKS sitter nå med de samme problemstillingene og forsøker å holde seg oppdatert i svært raskt skiftende felt.

Norge skal redusere utslipp med 55% innen 2030, samtidig har vi en utfordring med aldrende VA-infrastruktur og skjerpede krav til rensing av avløpsvann. De nærmeste årene skal det i mange norske kommuner tas store beslutninger der klimatiltak skal veies mot kvalitet og pris. Per i dag er det hverken nok ressurser eller eksisterende mekanismer som kan sørge for at den gode innsatsen og erfaringene som etableres i hver enkelt organisasjon kan deles i vannbransjen. En felles nasjonal koordinering av klimaarbeidet som gjøres i en rekke kommuner vil ha store positive ringvirkninger, sparer kommunene og samfunnet for omfattende ressursbruk, og vil kunne skape mer forutsigbarhet for markedet.



Figur 1 Forslag til en samlet nasjonal strategi for klimaarbeidet til vannbransjen, dette prosjektet omhandler boblen øverst til høyre «Verktøy & ressurser på norsk vanns hjemmeside»

Figur 1 viser et forslag til en overordnet nasjonal strategi for klimaarbeidet til den norske vannbransjen, og klima er en viktig og framhevet del av den nye bærekraftstrategien til Norsk Vann (4). Kjernen i arbeidet med å redusere utslippet er innsats og erfaringer hos kommune og IKS (1). Boblene rundt (2-5) skaper til sammen de gode rammene, som støtter Norsk Vanns medlemmer i dette arbeidet i årene fremover. Det eksisterer et velfungerende klimagassnettverk (2), men dette nettverket har hverken ressursene eller myndigheten til å også etablere større databaser og samle all eksisterende informasjon i bransjen. En årlig fysisk/hybrid klimasamling vil sammen med de andre ytre rammene sikre en helhetlig tilnærming (5). Norsk Vann har allerede en overordnet klimagasskalkulator som er delvis integrert med vannbransjens benchmarking bedreVANN (4). I tillegg er en klimakalkulator spesifikt for VA-prosjekter nå under utvikling i Norsk Vann prosjektet 1-2023 «Klimagassberegninger for VA-prosjekter», som vil bli tilgjengelig på norsk vanns nettsider. Dette prosjektforslaget bidrar til å dekke behovet for ytterligere ressurser og verktøy på Norsk Vanns hjemmeside (3), ved å samle inn og tilgjengeliggjøre eksisterende kunnskap og erfaringer.

Innhold

Prosjektet skal

1. Identifisere hvilken kunnskap og hvilke erfaringer som finnes i kommunene/IKSene,
2. Undersøke hvilke informasjonsbehov kommunene/IKSene har,
3. Vurdere på hvilken måte det er hensiktsmessig å samle og å dele informasjonen innenfor ulike kategorier.
4. Koble innhentet informasjon med andre eksisterende og relevante verktøy som for eksempel Norsk vannstandard og Norsk Vanns klimagassverktøy både for drift og etter hvert for prosjekter. Eventuelt også eksisterende verktøy og ressurser fra andre bransjer.
5. Etablere nødvendig infrastruktur og tilgjengeliggjøre informasjonen som er samlet inn innenfor projektrammene (tid, ressurser og kostnader) som er gitt.
6. Utarbeide opplæringsmaterieell for bruk av ny infrastruktur ved behov.

Et suksesskriterie for prosjektet er involvering av aktuelle brukere av infrastrukturen i alle prosjektets faser.

Basert på erfaringer og gjennom diskusjoner i klimanettverket har vi identifisert tre områder som kan være spesielt interessante å se på tidlig:

1. Klimatiltak

Mange kommuner har startet og gjennomført en rekke ulike klimatiltak. Disse kunne for eksempel vært samlet inn i en inspirasjonsdatabase. Det er også allerede samlet inn mye data fra prosjektgjennomføring og i drift i en del store kommuner som det kunne være nyttig å samle.

2. Anskaffelser

Det er gjennomført en rekke anskaffelser der det har vært stilt ulike krav til klima og der kommunene har utformet ulike klimakriterier, som kunne vært delt til inspirasjon. Utdrag fra både krav og kriterier fra kontrakter kan være svært nyttige for andre kommuner.

3. Godkjente EPDer

Det er et uttalt ønske om en database over godkjente EPDer for ulike materialgrupper som er relevante for VA-virksomheter gjennom beregningsverktøysprosjektet.

Prosjektet skal også der det er mulig, trekke tråder, hente kunnskap og samarbeide med andre bransjer. Det er ikke meningen at prosjektet skal bruke tid på å lage nye versjoner av eksisterende ressurser eller verktøykasser. Eksempler på

dette er annet arbeide i anleggsbransjen, hos DFØ, etc. Prosjektet skal heller ikke etablere ny kunnskap men hente ut det som allerede finnes for eksempel gjennom klimasats - og andre relevante prosjekter.

Rapportering og produksjon

Det vurderes underveis i prosjektet hvilke konkrete sluttprodukter prosjektet skal resultere i. Det er et mål å etablere en mest mulig hensiktsmessig samling og tilgjengeliggjøring av kunnskap og erfaringer, for Norsk Vanns medlemmer.

Eksempler på produkter for deling av informasjon kan være:

- en databasestrukturer for samling av relevante og nødvendige eksisterende data,
- en kursrekke for aktuelle temaer der man har store opplæringsbehov,
- andre opplæringsverktøy,
- videoveiledninger,
- rapporter med beste praksis,
- faktaark,
- samling av opptak av lærerike presentasjoner fra ulike fora osv.

For eksempel kan man se for seg opprettelse av en interaktiv inspirasjonsdatabase med erfaringer fra gjennomføring av ulike klimatiltak, opprettelse av et norsk vann-kurs f.eks. innenfor vekting av klima og miljø i typiske VA-anskaffelser og/eller en interaktiv opplæringsvideo til hvordan man leser EPDer i anskaffelsessammenheng.

For en del produkttyper kreves det også oppfølging og vedlikehold etter opprettelse for at produktet skal gi verdi for brukerne. Dette skal være en del av en helhetsvurdering der prosjektet vurderer hvilket produkt som er hensiktsmessig for deling av den konkrete informasjonen man har identifisert at man ønsker å fokusere på oppimot etableringskostnader og vedlikeholdskostnader.

For enkelte produkttyper bør man også vurdere å lage enkle opplæringsmateriell og veiledere knyttet til bruk av produktene. Eksempelvis kan dette være nyttig ved opprettelse av databaser. Det må også vurderes hvordan, og om, informasjon bør linkes til leggeanvisninger og til vannstandarder etter hvert som systemet bygges opp.

Gjennomføring

Det foreslåes følgende gjennomføringsplan:

- Avholde oppstartsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for prosjektet for å drøfte nærmere hvordan prosjektet best skal løses, herunder antall møter og møteplan
- Innhente nødvendig grunnlagsinformasjon for å besvare oppgaven
- Gjennomføre åpne workshops med kommunene og IKSene der man identifiserer tilgjengelig informasjon samt avklarer hvor informasjonsbehovene er størst.
- Utarbeide nødvendig infrastruktur for å samle inn tilgjengelig informasjon
- Samle inn og vurdere produkttype og metode for videreføring av innsamlede data og tilgjengeliggjøring
- Gjennomføre workshop med styrings- og referansegruppe for drøfting av produkter
- Koble innhentet informasjon med andre eksisterende og relevante verktøy, utarbeide nødvendig infrastruktur for å tilgjengeliggjøre produktene, samt utarbeide og revidere produkter
- Gjennomføre høring av revidert produktforslag i styrings- og referansegruppen
- Utarbeide endelige produkter
- Avholde avslutningsmøte mellom styringsgruppe og rådgiver for å behandle endelig produkt og avtale videre oppfølging av produkter, infrastruktur og opplæringsmateriell som er etablert i prosjektet
- Markedsføre og publisere/implementere resultatene

Forhold til Vannstandarder

Prosjektet er ikke relevant for Vannstandarder.

Organisering/deltakere

Prosjektet styres av en styringsgruppe med 5 representanter fra Norsk Vanns medlemmer. Det forventes at styringsgruppe og rådgiver møtes 3 ganger (oppstartsmøte, workshop, avsluttende møte) og at øvrig kommunikasjon er per mail/tlf.

Styringsgruppen vil foreslå deltakere i en referansegruppe fra Norsk Vanns medlemmer supplert med ekstern kompetanse. Referansegruppen blir invitert til workshopen og til å gi innspill til rapporten.

Norsk Vanns sekretariat vil ivareta prosjektadministrasjon, trykking/markedsføring mv.

Kostnader/finansiering

Prosjektkostnader er anslått til kr 1 550 000 og skal i sin helhet finansieres av Norsk Vann prosjekt. Prosjektet har følgende budsjettposter:

| | |
|----------------------------------|-----------|
| Kostnader | |
| Faglig utredning og rapportering | 800 000 |
| Møter styrings-/referansegrupper | 100 000 |
| Trykking og formidling | 250 000 |
| Prosjektadministrasjon | 200 000 |
| Uforutsett | 200 000 |
| Totalt | 1 550 000 |
| Finansiering | |
| Norsk Vann prosjekt | 1 550 000 |
| Ekstern | 0 |
| Totalt | 1 550 000 |

Posten «Faglig utredning og rapportering» angir maks. ramme for utredningsarbeidet, herunder timekostnader, reisekostnader, møter og ev. biomkostninger.

Tidsplan

Ønsket oppstart av prosjektet er så snart finansiering og administrative forhold er avklart. Rapporteringsdato fastsettes når litteraturstudie er gjennomført og prosjektplanen er utarbeidet. Forventes slutført i 2026.

Markedsføring

I hvert enkelt prosjekt skal det vurderes hvordan prosjektresultatene best kan presenteres for å nå frem til målgruppen. Ovenfor er det utarbeidet en liste med ulike alternativer som forslagsstiller skal vurdere. I tillegg til beskrivelsen av rapportering og produksjon skal følgende utarbeides av rådgiver i prosjektet

- Korte og enkle presentasjoner av prosjektresultatene/prosjektene for bruk på norsk vann.no og for bruk internt i kommuner og andre organisasjoner. Dette kan være 1) kort PowerPoint 2) kort videosnutt hvor rådgiver presenterer prosjektet.
- Artikkel til Vannspeilet
- Artikler til aktuelle fagtidsskrifter som VANN, Kommunal Rapport, tidsskriftet til NKF eller andre

Martha B Gjerme, Drammen kommune, 30.09.24

Prioriteringskriterier

| Kriterier | |
|--|---|
| 1) Er prosjektet i samsvar med strategiplanen? | Ja |
| 2) Er prosjektet innenfor en av følgende prosjektkategorier: a) tekniske veiledninger/rapporter, b) forvaltningsveiledninger/-rapporter eller c) strategiske prosjekter/utredningsprosjekter | Delvis "a)" (tekniske veiledninger/rapporter), delvis andre produkter |

| | |
|---|--|
| 3) Er prosjektet egnet til å løse utfordringer for ulike medlemskategorier? | Ja, vil bidra til å løse viktige utfordringer for både små og store kommuner/IKSer, for ansatte innenfor en rekke fagfelt/disipliner |
| 4) Fører prosjektet til utvikling av nye veiledninger/verktøy? | Ja, produkter skal avklares nærmere i innledende fase, men prosjektet skal resultere i flere relevante verktøy |
| 5) Er prosjektet tilstrekkelig stort til å gi et tilfredsstillende resultat? | Ja, men detaljert overblikk over dette identifiseres i innledende fase |
| 6) Er det sannsynlig med økonomiske bidrag fra eksterne miljøer til prosjektet? | Nei |
| 7) Er det sannsynlig at bevilgningen vil være utløsende for eksterne FoU-prosjekter og -midler? | Nei (Men andre fremtidige klimasatsprosjekter kan fremheves bedre gjennom verktøy i dette Norsk Vann prosjektet, og dermed øke sjansene for deres klimasats bevilgning) |

Direktørens forslag til prioritering for 2025:

Gjennomføres i 2025. Deling av erfaring med arbeid med klimagassreduksjon innen vannbransjen på en strukturert og effektiv måte, er viktig for raskt å kunne finne de beste tiltakene og gjennomføre disse på en god måte. Imidlertid er det usikkerhet knyttet til å etablere en omfattende prosjektdatabase. Følgelig bevilges en noe lavere ramme for prosjektet enn omsøkt. Finner man underveis i prosjektet at det er grunnlag for en slik database, kan dette søkes om ytterligere bevilgninger senere. Prosjektet finansieres over to år, med kr 500.000,- i 2025 og kr. 500.000,- i 2026.

Innspill i høringsrunden

Samfunnskomiteen:

Støtter direktørens anbefaling.

Avløpskomiteén:

Støtter direktørens anbefaling.

Bl.a viktig å dele tall. Og det viktigste i prosjektet er erfaringutveksling og anbefaling beste praksis

Vannkomiteén:

Etablering av en systematisk database er omfattende, både å opprette og drifte. Blir fort utdatert, mye skjer på dette feltet. Heller sette i gang samarbeidet, dele gode eksempler og erfaringer. Det er mye erfaring i bransjen. Bør sikte mot en leveranse som ikke krever vedlikehold

Vannkomiteen støtter direktørens anbefaling, men ønsker ikke at det skal åpnes for etablering av en omfattende systematisk database.

Direktørens innstilling til styret:

Gjennomføres i 2025. Deling av erfaring med arbeid med klimagassreduksjon innen vannbransjen på en strukturert og effektiv måte, er viktig for raskt å kunne finne de beste tiltakene og gjennomføre disse på en god måte. Imidlertid er det stor usikkerhet knyttet til å etablere en omfattende prosjektdatabase. Følgelig bevilges en noe lavere ramme for prosjektet enn omsøkt. Finner man underveis i prosjektet at det er grunnlag for en slik database, kan dette søkes om ytterligere bevilgninger senere. Prosjektet finansieres over to år, med kr 500.000,- i 2025 og kr. 500.000,- i 2026.